

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології

СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПППБ 1.3.13. «ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	II	
Семестр	4-й	
Вид контролю	іспит	
Кількість годин / кредитів	150 год. / 5 кредитів	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	40 год.	10 год.
<i>практичні</i>	28 год.	8 год.
<i>семінарські</i>	–	–
<i>індивідуальні завдання</i>	30 год.	30 год.
<i>самостійна робота</i>	52 год.	102 год.
Викладач	Свтушенко Ірина Володимирівна, к.пс.н., доцент	
Email:	eiv7308@gmail.com	
Консультації	ВТ, ЧТ – 14 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система теоретичних концепцій і відповідних практичних заходів, спрямованих на лікування і/або корекцію психічних та психосоматичних розладів за допомогою опосередкованого впливу через психічну сферу.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Основи психотерапії» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальними планами фаху, викладається після вивчення дисциплін «Анатомія та еволюція нервової системи людини», «Психофізіологія», «Загальна психологія», «Психодіагностика».

Сформована система знань є необхідною для засвоєння змісту «Вікової психології», «Клінічної психології», «Патопсихології», «Педагогічної психології», «Диференціальної психології» та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є отримання студентами системних знань про форми і методи психотерапевтичної допомоги, показання і протипоказання до їх застосування; засвоєння психологічних особливостей психодинамічних, поведінкових, когнітивних та екзистенціальних напрямків психотерапії.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів з питань:

- засвоїти теорію та практику психотерапевтичної допомоги;
- розкрити основні поняття, принципи, види та задачі психотерапії;
- виявити психологічні особливості сучасних напрямків, інноваційних технік та методів психотерапії;
- вивчити сучасні теорії психотерапії;
- вивчити структури психотерапевтичного процесу;
- сформулювати уявлення про особистість психотерапевта, типи клієнтів та їх скарги;
- проаналізувати різні психотерапевтичні підходи до генезису невротичних та інших психологічних порушень;
- вивчити механізми колекційного впливу в практиці психологічного консультування.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- володіти понятійним апаратом загальнонаукових навчальних предметів, розуміти процеси виникнення і розвитку психіки та свідомості, розуміти її форми та структуру;
- знати сутність та закономірності психічних явищ, природу та психологічну структуру особистості, теорії особистості в світовій та вітчизняній психології, умови її формування;
- знати особливості історичного розвитку психіки, закономірності психічного розвитку на різних етапах;
- знати методологічні та теоретичні проблеми психології, пов'язані з понятійним апаратом, його сутністю, зв'язки психології з іншими суспільними та природничими науками;
- усне спілкування рідною мовою у процесі взаємодії;
- знання другої мови при оволодінні іншомовними джерелами;
- елементарні комп'ютерні навички (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office Power Point при підготовці доповіді з презентацією);
- навички управління інформацією для виокремлення тенденцій розвитку та форм зовнішньо-національної діяльності (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);
- навички прийняття обґрунтованих психологічних рішень з питань зовнішньо-національної діяльності.

Міжособистісні компетентності:

- уміння працювати у команді;
- здатність до критики та самокритики під час дискусії;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;
- навички та уміння формування міжособових стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії;
- етичні зобов'язання при опануванні до виступів доповідачів;
- розуміння традицій і звичаїв інших культур, уміння проявляти толерантне ставлення;
- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отриманні знання.

Системні компетентності:

- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність до навчання;
- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі.
- здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці доповіді з презентацією, підготовці альтернативних підходів до висвітлення теми дискусії;
- турбота про якість доповіді та презентації;
- бажання досягти успіху при обговоренні тем доповідей з презентацією;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- уміння реалізовувати проекти.

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- основні теоретичні концепції психотерапії та відповідні практичні заходи;
- межі психологічного впливу різних терапевтичних методик;
- межі лікувального впливу різних психотерапевтичних методик;
- теоретико-методологічні основи різних психологічних напрямків;
- принципи психотерапії та алгоритм психотерапевтичної допомоги на практиці;
- концептуальні підходи та сучасні методи психотерапії;
- особливості взаємодії з іншими спеціалістами в психотерапевтичному процесі;
- особливості психологічної проблеми;
- знати внутрішні та зовнішні ресурси клієнта;
- особливості взаємодії з іншими спеціалістами в процесі психотерапевтичної допомоги.

вміти:

- правильно оцінювати проблематику клієнта й визначати оптимальний у конкретному випадку метод терапії;
- застосовувати техніки та методи психотерапії;
- виявляти внутрішні та зовнішні ресурси клієнта;
- встановлювати контакт із клієнтом, що має важкий життєвий досвід;
- підвищувати стресову й кризову толерантність клієнта, розвивати навички подолання труднощів при зіткненні з новими життєвими обставинами й вимогами;

- розвивати гнучкість у поведінці й установках клієнта, що забезпечують його надійну соціальну адаптацію в суспільстві й можливість бути задоволеним собою й своїм життям незалежно від можливих соціальних обмежень;
- підвищувати почуття відповідальності клієнта за своє життя;
- розвивати міжособистісні і комунікативні здібності клієнта, навчати більш гнучкій і адаптивній побудові міжособистісних відносин;
- надавати емоційну підтримку та бути уважним до переживань клієнта;
- володіти навичками встановлення контакту із клієнтом, що має важкий життєвий досвід;
- підвищувати стресову й кризову толерантність клієнта, розвивати навички подолання труднощів при зіткненні з новими життєвими обставинами й вимогами;
- розвивати гнучкість у поведінці й установках клієнта, що забезпечують його надійну соціальну адаптацію в суспільстві й можливість бути задоволеним собою й своїм життям незалежно від можливих соціальних обмежень;
- підвищувати почуття відповідальності клієнта за своє життя;
- розвивати міжособистісні і комунікативні здібності клієнта, навчання більш гнучкій і адаптивній побудові міжособистісних відносин;
- керуватися етичними засадами, прийнятими в професійному психологічному співтоваристві.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Основи психотерапії» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на практичних заняттях** запроваджуються різні навчальні технології: розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо;

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід. робота
	150	40	–	28	52	30
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Загальні засади психотерапії						
<i>Тема 1.</i> Сутність, об'єкт і предмет психотерапії. Основні моделі психотерапевтичної допомоги.	2	2	–	–	–	–
<i>Тема 2.</i> Становлення психотерапії як науки. Основні групи психотерапевтичних шкіл і напрямів.	19	4	–	2	13	–
<i>Тема 3.</i> Методологічні основи психотерапевтичного впливу.	6	4	–	2	-	–
Разом за змістовим модулем 1	27	10	–	4	13	–
Змістовий модуль 2. Психодинамічний напрям психотерапії						
<i>Тема 4.</i> Загальні засади психоаналізу. Організація психоаналітичної терапії.	6	2	–	4	–	–
<i>Тема 5.</i> Аналітична психотерапія.	6	4	–	2	–	–
<i>Тема 6.</i> Постфрейдистські школи і напрями.	19	4	–	2	13	–
Разом за змістовим модулем 2	31	10	–	8	13	–
Змістовий модуль 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії						
<i>Тема 7.</i> Раціонально-емотивна терапія.	6	4	–	2	–	–
<i>Тема 8.</i> Когнітивна модель А. Бека.	4	2	–	2	–	–
<i>Тема 9.</i> Загальні засади біхевіоральної терапії.	21	4	–	4	13	–
Разом за змістовим модулем 3	31	10	–	8	13	–
Змістовий модуль 4. Екзистенційно-гуманістичний напрям психотерапії						
<i>Тема 10.</i> Генштальт-терапія: комплекс ефективних мікротехнік.	21	4	–	4	13	–
<i>Тема 11.</i> Клієнт-центрована психотерапія К. Роджерса.	6	4	–	2	-	–
<i>Тема 12.</i> Загальні засади логотерапії В. Франкла.	4	2	–	2	-	–
Разом за змістовим модулем 4	31	10	–	8	13	–
Усього годин за модулем I	120	40	–	28	52	–
Модуль II						
ІНДЗ	30	–	–	–	–	30
Усього годин:	150	40	–	28	52	30
Підсумковий контроль – іспит						

***Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання***

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
150	10	–	8	102	30	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Загальні засади психотерапії						
<i>Тема 1.</i> Сутність, об'єкт і предмет психотерапії. Основні моделі психотерапевтичної допомоги.	10	2	–	–	8	–
<i>Тема 2.</i> Становлення психотерапії як науки. Основні групи психотерапевтичних шкіл і напрямів.	11	1	–	1	9	–
<i>Тема 3.</i> Методологічні основи психотерапевтичного впливу.	10	1	–	1	8	–
Разом за змістовим модулем 1	31	4	–	2	25	–
Змістовий модуль 2. Психодинамічний напрям психотерапії						
<i>Тема 4.</i> Загальні засади психоаналізу. Організація психоаналітичної терапії.	11	1	–	1	9	–
<i>Тема 5.</i> Аналітична психотерапія.	9	0,5	–	0,5	8	–
<i>Тема 6.</i> Постфрейдистські школи і напрями.	10	0,5	–	0,5	9	–
Разом за змістовим модулем 2	30	2	–	2	26	–
Змістовий модуль 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії						
<i>Тема 7.</i> Раціонально-емотивна терапія.	10	1	–	1	8	–
<i>Тема 8.</i> Когнітивна модель А. Бека.	10	0,5	–	0,5	9	–
<i>Тема 9.</i> Загальні засади біхевіоральної терапії.	9	0,5	–	0,5	8	–
Разом за змістовим модулем 3	29	2	–	2	25	–
Змістовий модуль 4. Екзистенційно-гуманістичний напрям психотерапії						
<i>Тема 10.</i> Гештальт-терапія: комплекс ефективних мікротехнік.	11	1	–	1	9	–
<i>Тема 11.</i> Клієнт-центрована психотерапія К. Роджерса.	9	0,5	–	0,5	8	–
<i>Тема 12.</i> Загальні засади логотерапії В. Франкла.	10	0,5	–	0,5	9	–
Разом за змістовим модулем 4	30	2	–	2	26	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>120</i>	<i>10</i>	<i>–</i>	<i>8</i>	<i>102</i>	<i>–</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>30</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>30</i>
Усього годин:	150	10	–	8	102	30
Підсумковий контроль – іспит						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі *іспиту* є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест	Сума		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4			Модульна контрольна робота	ІНДЗ	25	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	10	20		
3	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	4				
11			11			11			12			75			

Розподіл балів, які отримують студенти
заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота												Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4			50	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12		
50													

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
  - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
  - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
  - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
  - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
  - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер; пер. с нем. – М.: Фонд «За эконом. грамотность», 1995. – 296 с.
2. Алан Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство / Е. Алан, М.Б. Айви, Линк Саймэн-Даунинг; пер. с англ. – М.: Психотерапевтический колледж, 1999. – 487 с.
3. Александров А.А. Современная психотерапия: Курс лекций./ А.А. Александров. – СПб.: Питер, 1997. – 670 с.
4. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А.Ф. Бондаренко. – К.: «Укртехпрес», 1997. – 216 с.
5. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. / Б.Д. Карвасарский – СПб.: Питер, 2010. – 605 с.
6. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам, пер. с англ. – М.: Прогресс, 1990. – 384 с.
7. Фрейд А. Психология Я и защитные механизмы / А. Фрейд, пер. с англ. - М.: "Педагогика-Пресс", 1993. – 144 с.
8. Юнг К.Г. Тэвистокские лекции. Аналитическая психология: ее теория и практика / К.Г. Юнг; пер с англ. – Киев: Синто, 1995. – 236 с.
9. Гврітшвілі Н.П. Етичні питання психологічної допомоги // Практична психологія в контексті культур. – К, 1998.
10. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия: Учеб.пособие. – 7-е изд. / Р. Кочюнас – М.: Академический проект, 2010. – 463 с.
11. Литвак М.Е. Психологический вампиризм. Анатомия конфликта. / М.Е. Литвак. – Ростов н/Д, 2002. – 634 с.
12. Цимбалюк І.М. Психологічна консультація та корекція: навч. посібник / І.М. Цимбалюк – Рівне: ЦНТІ, 2001. – 111 с.